

عید نوروز در فرهنگ اسلامی

سید مهدی یاهو

امام صادق (ع) : هیچ نوروزی نیست مگر آنکه ما در آن توقع ظهور حضرت حجت را داریم، چرا که این روز را از روزهای ما و شیعیان ماست که عجم آن را گرامی داشته ولی شما (اعراب) آن را ضایع نمودید.

نوروز و آداب و رسوم آن از سنت های باستانی ایرانی است . اسلام این سنت نیکو را با صبغه و رنگ دینی در آمیخت و دعاها و اعمال مستحب بسیار را در آن گنجاند . در واقع اسلام ، نوروز را به رسمیت شناخت و محتوای انسانی و معنوی به آن بخشید.

مرحوم دکنتر زرین کوب ، در کتاب کارنامه اسلام ، درباره این که مسلمانان و حکومت اسلامی ، آداب و رسوم هر منطقه را محترم می شمرد، آورده است : ضمن اینکه حوزه وسیعی ، تحت حکومت و شریعت اسلامی اداره می شد، سنت های هر محل تا آنجا که با شریعت سازگاری داشت، حفظ می شد و ادامه می یافت ، در شام و مصر ، سنت رومی و در عراق و فارس ، سنت ساسانی ، فرهنگ و آداب و رسوم خاص هر قوم تا آنجا که در تضاد با روح اسلام و توحید و یگانگی خدا نباشد ، ملحوظ و محترم است.

معلی بن خنیس می گوید : در نوروز برامام صادق (ع) وارد شدم ، فرمود : این روز را می شناسی ؟ عرض کردم قربانت گردم این روزی است که عجم آن را بزرگ می شمردند و به یگدیگر هدیه می دهند. حضرت فرمود : قسم به بیت عقیق نوروز روزی است که خداوند از انسانها پیمان گرفت که بندگی او را گردن گذارد و به پیامبرانش ایمان آورند و دستورهای آنان را بپذیرند. آن نخستین روزی است که خورشید میتابد و بادهای بار دهنده وزیدن گرفتند و گیاهان رویدن گرفتند. آن روزی است که فرشته وحی بر پیامبر(ص) نازل گردید و ابراهیم خلیل(ع) بتها را درهم شکست. روزی است که امام علی (ع) بت های روی خانه کعبه را به زیر افکند و همچنین کشتی نوح پس از طوفان بر کوه جودی قرار گرفت و آن روزی است که قائم ما در آن روز ظهور خواهد کرد.

و باز از قول امام صادق (ع) نقل میکند که همانا روزی است که پیامبر(ص) عهد و پیمان ها را برای امیرالمومنین (ع) گرفت و آن روزی است که حضرت بر اهل نهروان پیروز شد.

در مفاتیح الجنان از قول امام صادق (ع) آمده است چون نوروز شد غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را خوشبو گردان و در آن روز روزه بدار چون از نماز پیشین فارغ شدی چهار رکعت نماز بگزار و بعد از نماز سجده شکر به جای آور. و در هنگام تحویل سال این دعا را بسیار بخوان

یا مقلب القلوب و الابصار

یا مدبر اللیل و النهار

یا محول الحول و الاحوال

حول حالنا الی احسن الحال

ما این دعا را با کلامی نغز از زبان مولای متقیان امام علی(ع) می آریم ، آنجا که می فرمایند : خدایا با بهاری پرازابر و ابری پر باران، آب رحمت خویش را بر خاک خشک ما و بر گیاهان پر برکت فریز ، تا به باران درشت و بسیار آن ابر مرده ، زنده و خاک خشک ، خرم و سبز گردد.

از مهم ترین تحولاتی که فرهنگ اسلامی در آداب جشن نوروزی پدید آورده ، حضور ثابت و گسترده قرآن کریم در این مراسم است قرار گرفتن قرآن کریم بر سر سفره سال نو(هفت سین) ، خواندن قرآن در ساعات متصل به لحظه تحویل سال، قرآن بوسی یکایک افراد گردآمده در اطراف سفره عید، قرار دادن پول دربین صفحات قرآن و هدیه دادن آن به دلیل تبرک و برکت یافتن مال و دارایی افراد خانواده و ... همه نشانی از احترام و تقدس بخشی مردم ، به این سنت باستانی است. حضور قرآن بر سر سفره سال نو و قرائت آن در هنگام تحویل سال، اجتماع مردم در مساجد و زیارت گاه ها و نیایش های اسلامی صورت دسته جمعی، رفتن به دیدار سادات و

علمای محل ، صله رحم در نخستین روزهای سال نو، و بعضی دیگر از آداب و سنت های نوروز الهام گرفته از فرهنگ غنی اسلام است.

در فرهنگ اسلامی ، بر تاکید نوروز دلایل عقلی و نقلی بسیار آورده اند از جمله آن که مقداری شیرینی خدمت حضرت علی (ع) تقدیم کردند . حضرت از علت آن پرسیدند در پاسخ گفتند : این شیرینی به سبب نوروز است . حضرت فرمود که نوروز ما هرروز است و در نقلی دیگر فرموده اند که هرروز را ما نوروز قرار دهید. پذیرفتن شیرینی و شوخی آن حضرت که چون هر روز ما نوروز است پس برای ما شیرینی بیاورید ، می توان تایید ضمن نوروز نیز پنداشته شود.

آنان که طعم توحید را چشیده اند در ایام دل انگیز و پر نشاط آغاز بهار به پیروی از امامان ، آیاتی از قرآن کریم همچون آیه ۱۹۰ سوره آل عمران را تلاوت کرده و مفاهیم آن را در اعماق جانیشان دریافت می کنند که : « همانا در خلقت آسمانها وزمین و آمد و شد شب و روز، نشانه هایی برای صاحبان اندیشه است» هر گاه در مراسم نوروزی ، به دنبال اینچنین مفاهیم آموزنده و ارزندهای باشیم ، بی تردید حقیقت نوروز، این رستاخیز عظیم طبیعت را دریافته ایم.

بهار، درس خدانشناسی و معاد و تحول و رشد و تکامل است . اگر انسان ها از این طبیعت زیبا ، درس بیاموزند ، در حقیقت اعتقاد به رستاخیز را آموخته اند. در این صورت باید سرآغاز چنان بعثتی را روز برترو نوروز نامیدو آن را جشن گرفت . اگر مراسم نوروزی بر این اساس پی ریزی گردد و انسانها خود را با محتوای دعای آغاز سال که بیان کننده تحول و نغمه توحیدی است هم گام و هم گون سازند. چنین نوروزی سرشار از مبارکی و میمنت خواهد بود . انشاءا...

منابع :

۱ . مدرس زاده، مریم . 1379 . عید نوروز در فرهنگ اسلامی و آیین ها و اساطیر ایرانی . مجموعه مقالات نخستین همایش نوروز . ناشر سازمان میراث فرهنگی